Vers una educació cosmopolita

Alexandro Escudero

Miguel Ángel Santos Rego (ed.) *Cosmopolitismo y educación. Aprender a trabajar en un mundo sin fronteras*. Valencia, Brief Ediciones, 2013, 221 p.

Cosmopolitisme i educació és un llibre que reuneix autors i autores reconeguts i experts amb la intenció d'analitzar i resoldre el debat cosmopolitisme vs. ciutadania d'una manera clara i optimista.

El text ha estat dividit en dues parts amb la intenció d'abordar, primerament, el problema de la consciència global. Els capítols «El cosmopolitismo y la educación en valores como ciudadano», de Juan Escámez Sánchez, i «Cosmopolitismo cívico: cooperación, educación y desarrollo», de Vicente Gozálvez Pérez i Rafaela García López, consideren que l'aparent contradicció entre formar ciutadans i formar persones cosmopolites no és tal. Diferenciant dos nivells d'anàlisi, d'una banda el polític, i per l'altre l'ètic, és possible superar l'aparent paradoxa que suposa educar ciutadans i ciutadanes per al cosmopolitisme. Si bé políticament ser ciutadà és una noció administrativa oposada a ser cosmopolita, des del punt de vista ètic, ser un bon ciutadà implica tenir una sensibilitat cosmopolita.

José Luis Álvarez Castillo i Hugo González González tracten, en el capítol «Educación religiosa, convivencia y sociedad cosmopolita», temes ben coneguts, però no per això ja esgotats, com la necessitat d'educar en les competències interculturals o interreligioses. No obstant això, amb un tarannà optimista aclareixen que la revolució tecnològica i mediàtica, la hiperconnexió global, la interdisciplinarietat, i la noció d'identitat dinàmica són elements inevitables al nou escenari educatiu, davant els quals les i els educadors poden reaccionar amb desconfiança o, pel contrari, amb oportunitat.

Per la seva banda, Concepción Naval i Eugenia López-Jacoiste proposen nous temes d'anàlisi. En el capítol «Seguridad Humana: requisito para la paz en un mundo global» justifiquen per què cal garantir ambients de *seguretat humana*, com un dret humà que s'ha de tenir en compte a l'hora d'educar en el cosmopolitisme.

No és estrany que el text abordi constantment la noció d'identitat, ja que la majoria de les ciències socials que tenen present el tema de l'educació contemporània reconeixen que la identitat és una ficció potent, potser la més potent, que actualment condueix a l'acció social. Merry M. Merryfield desenvolupa una argumentació intel·ligent en el capítol «Repensando la educación global a través del cosmopolitismo y la perspectiva poscolonial» amb els temes de *semblança* i *diferència*. D'acord amb aquesta autora, una funció fonamental de l'educació cosmopolita rau, precisament, en dotar de reconeixement les semblances que existeixen, que sempre existeixen, en el que a primera vista sembla només diferència.

La segona part del llibre té un matís més pràctic. Per això, s'aborden diversos temes que tenen a veure amb el procés didàctic i formatiu de les universitats contemporànies en l'ideal de formar ciutadans cosmopolites. Els capítols «El canon cosmopolita. Enseñanza y posliteratura», de Darío Villanueva, i «El proceso formativo de reconstrucción del ideal cosmopolita», de Joaquín García Carrasco, posen de manifest que l'esforç que han fet les universitats per canviar els processos d'ensenyament i d'aprenentatge tan ràpid com ha canviat el món, i per a adoptar els valors que la societat civil actual considera desitjables, ha estat un esforç important, però no és suficient.

El desafiament de formar ciutadans amb sensibilitat cosmopolita i, a la vegada, persones amb destreses eficients per treballar al món actual, són abordats de manera propositiva en els capítols «La universidad y las políticas sobre nuevos aprendizajes en un mundo global», de Miguel Ángel Escotet, «Pedagogía laboral y sociedad cosmopolita: formación y gestión de la incertidumbre», de Mar Lorenzo Moledo, i «Seguir aprendiendo de mayores en la sociedad cosmopolita: la oportunidad del Espacio Europeo de Educación Superior», de Carmen Palmero Cámara i Alfredo Jiménez Eguizábal.

Finalment, Miguel Ángel Santos Rego, editor del llibre, en «El profesor ante el horizonte de una sociedad cosmopolita», i Sonia Nieto, en «Mirando hacia el interior, mirando hacia el exterior: preparando a los maestros para un mundo nuevo», enuncien una sèrie de claus per conduir cap a una educació cosmopolita que superi finalment la idea d'educació internacional, que només observa la dimensió eficientista: en primer lloc, educar en el cosmopolitisme suposa, sobretot, entendre com a societat humana; en segon lloc, aquesta tasca està principalment en mans de les professores i els professors, i finalment, aquest és un repte ètic. És, en definitiva, educació en valors.